

АЗАМАТТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ. СОТ ӨНДІРІСІ, 1-БӨЛІМ (2)

Сот шешімдері мен қаулыларын
орындау: ақшалай емес сот
шешімдерін орындау

Дәріс сабағының сұрақтары

1. Мүлікті иелену туралы іс бойынша іс жүргізу
2. Сотты құрметтемеушілік
 - 2.1. Сотты құрметтемеушілік сипаты
 - 2.2. Процедуралық аспект
3. Түрмеге қамау немесе сотты құрметтемегені үшін айыппұл
4. Сотты құрметтемеушілік туралы шешімге апелляциялар

Ақшалай емес сот шешімдерін орындау мынадай түрде орындалуы мүмкін: тауарлар жеткізуге немесе жеткізуге арналған арнайы ордерлер (аудандық соттарда) және жеткізуге арналған ордерлер (Жоғары сотта) негізінде; жер, иелік етуге арналған ордер (аудандық соттарда); және иелену туралы өкімдер (Жоғары сотта); мәміле жасау рәсімдері негізінде ұйғарымдар мен басқа да қаулылар.

1. МҮЛІКТІ ИЕЛЕНУ ТУРАЛЫ ІС БОЙЫНША ІС ЖҮРГІЗУ

Апелляциялық сот мүлікті пайдалану процедураларын Bank of Scotland plc v. Zinda (2012 жыл) ісінде қарады. Іс бойынша екінші тараптың бұрын ипотекалық несиелерге қатысты төлемдер бойынша берешегі болған. Кредитор мүлікті иеленуге ордер беру туралы өтініш білдірді және аудандық сот кредиторға бұл өкімді берді, бірақ оның орындалуы тоқтатылды. Бұл жағдайда шарттық тоқтатылу орын алды, және оның шарттары келесідей:

- қарыз алушы белгіленген мерзімде берешекті өтеуі тиіс;
- ол жаңа төлемдерді енгізуді жалғастыруы тиіс.

Апелляциялық сот олардың жарамдылығы туралы қаулы шығарды. Заемшы бірінші шартты орындағанына қарамастан, оның екінші шартты орындамауы оны міндеттемелерді кейін орындау мүмкіндігінен айырылуына әкеп соқты. Демек, иелену туралы қаулы оның екінші шартты орындамауына байланысты күшіне енуі мүмкін. Нәжесі айқын көрінген істің апелляциялық сотта қаралуына рұқсат етілгендігі таңқаларлық болды. Zinda (сот талқылауындағы жеке тарап), өз дәлелдерін үлкен ынтымақпен ұсынды. Кез келген жағдайда, іс ішкі нарықтағы ипотекалық несиелерге қолданылатын барлық заңнамалық базаны талдауды қамтиды.

Сот тыйымында, бұйрықтар нақты тәуекелдермен бекітілуі тиіс.

2. СОТТЫ ҚҰРМЕТТЕМЕУШІЛІК

2.1. Сотты құрметтемеушілік сипаты

Сотты құрметтемегені үшін болжамды қылмыскер жауапкершілікке тартылуы мүмкін, яғни, оған қатысты қылмыстық іс қозғалуы мүмкін. Сотты азаматтық құрметтемеу — квази-қылмыстық құқықбұзушылық ретінде сараланады.

Жолданған нұсқаманы бұзған тұлға — сотты құрметтемегені үшін кінәлі деп танылады. Талапкердің сот алдында өзіне алған міндеттемелерін (белгіленген ережелерге сәйкес тікелей немесе жанама) тоқтатуға немесе орындамауға тыйым салу шеңберінде активтерді ашу туралы бұйрықтың сақталмауы да — сотты құрметтемеу актісі болып табылады.

JSC BTA Bank v. Solodchenko (2011) ісінде апелляциялық сот активтерді тоқтату жөніндегі шаралар шеңберінде шығарылған активтер туралы ақпаратты ашу туралы қаулыларды бұзған адамдарға қатысты соттардың жазалау шараларын қолдануы туралы мәселені қарады (No 2) (2011: 17.42).

Осындай әр түрлі жағдайларда, бұзушылықтардың міндетті түрде әдейі немесе жоспарланған болуы тиіс емес. Әдетте, бұл әрекет немесе әрекетсіздіктің кездейсоқ болмағаны жеткілікті.

Сот тыйымына бағынбаған тарап, тіпті, егер ол кейін тиісті бұйрық немесе тыйымының күшін жоюға сотты сендірсе де, құрметтемеушілік көрсеткені үшін кінәлі деп танылады.

Заңды бұзған инкорпорациялық емес қауымдастыққа («наразылық тобына») қатысты тиімді сот тыйымын алу үшін өкілдік іс жүргізу пайдаланылды. Алайда «Astellas Pharma Ltd v. Stop Huntingdon Animal Cruelty» (2011) ісінде апелляциялық сот төменгі сатыдағы сот белгілемеген адамдарды тыйымды дереу орындауға мәжбүрлеуге тырысып, өз өкілеттілігін асыра пайдаланды деп қаулы етті.

2.2. Процедуралық аспект

JSC BTA Bank v. Solodchenko (2010) ісінде судья Proudman бірінші инстанцияда мыналарды атап өтті:

- дәлелдеу ауыртпалығы сотқа құрметтемеушілік орын алғанын және оның салдарларына қатысты барлық даулы фактілерді дәлелдеу үшін міндетті іс жүргізуді қозғаушы тарапқа жүктеледі;
- бірақ екінші тарапқа оның көрсеткен құрметтемеушілігі орындалығын дәлелдеу ауыртпалығы жүктеледі.

Мүдделі емес үшінші тұлғалардың берген айғақтарына, сондай-ақ алдыңғы уақытта сот талқылаулары барысында жасалған мәлімдемелерге жол беріледі.

Аудандық сотта іс жүргізу берілген Жоғары соттың судьясы берілгенге дейін орын алған оқиғаларға байланысты сотқа құрметтемеушілік туралы істерді қарау үшін юрисдикцияға ие.

Сотты құрметтемегені үшін жауапкершілікке тек сот талқылауының тараптары ғана тартылмайды. Сот талқылауының тарабы болып табылмайтын тұлға соттық тыйым салу туралы хабарлама алса, егер ол осы нұсқаманы бұзуға тура немесе жанама («тыңшылық принципі» деп аталатын) түрде әрекет етсе, сотты құрметтемегені үшін жауапкершілікке тартылады. Егер тиісті тыйым уақытша емес, түпкілікті болса, бірінші сатыдағы сотының осы принципті растамауының (сот тыйымдары бойынша Нойбергер Комитеті атап өткендей) орынды болуы күман тудырады (Jockey Club v. Buffham (2003) ісі). Hutcheson v. Popdog Ltd (2011) ісінде Жокей клубы бойынша шешімге сілтеме жасау мүмкін болмады (бұл мәселе ағымдағы сот талқылауында даулы болды, 15.58), бірақ Лорд Нойбергер МР келесідей мәлімдеме жасады: «Жокей клубы бойынша жасалған тыңшылық қағидасының түпкілікті емес, уақытша ғана тыйымдарға қолданылатыны жайлы қорытындысы (2003) сотпен қабылданады деп ойлауға болмайды».

Жеке және заңды тұлғаларға қатысты сот олардың активтерін «тәркілеу» туралы қаулы шығара алады. Бұл ортақ иеленушілердің мүлкі мен жеріне тәркілеуді және ақырында оны сатуды «тәркілеушілер» (мұндай істерге жиі тағайындалатын соттың лауазымды адамдары) жүзеге асырады.

3. ТҮРМЕГЕ ҚАМАУ НЕМЕСЕ СОТТЫ ҚҰРМЕТТЕМЕГЕНІ ҮШІН АЙЫППҮЛ

Сотты құрметтемегені үшін кінәлі деп танылған тұлға екі жыл немесе бес жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айырылуы мүмкін.

Сотты құрметтемегені үшін негізді үкім шығару мақсатында соттар бірқатар факторларды келтірді:

- сотты құрметтегені үшін кінәлі тұлға заңды бұзды ма;
- оның сот өкілеттіктерін мойындамайтыны айқындалды ма;
- кінәлі сотты құрметтемегені үшін бұрын жазаланды ма;
- әлде өзінің құқықбұзушылығы үшін жазасын «өтеді» ма;
- оның жасаған әрекеті не әрекетсіздігі қасақана, әлде абайсызда болды ма?

Соңғы пайымдауларға келетін болсақ, сот тыйымы бұзылған жағдайда, бұл, әдетте, жазалауды ақтамайды. Оның орнына сот тәртіптік шығындар туралы қаулы шығаруы;

- немесе сотты құрметтегені үшін кінәлі адамның талап-арызын не оның қарсылығын қабылдамауы;
- немесе оның апелляцияға беруіне тыйым салуы мүмкін. Дегенмен соңғы екі нысанына байланысты мұқият болған жөн.

Re W (Wilkinson v. Anjum) (2011) ісінде апелляциялық сот, әкесі:

- баланы сот қаулысына қарамастан ұрлап алып, оны алдымен Пәкістанға алып кетіп, содан кейін табылуын қиындату үшін Иранға апарған;
- баланың нақты орналасқан жерін хабарлау туралы қаулысына жауап беруден бас тартқан кезде түрмеге қамаудың тағы бір мерзімін күшінде қалдырды.

Аталғандар сотқа қарсылық көрсету туралы бір шешімде көрсетілгенімен, екі бөлек бағынбау актілері болып табылады. Сондықтан екінші қаулыға қатысты түрмеге қамаудың мерзімін ұзарту орынды деп саналады; ол жасалған әрекетіне сәйкес болып табылады; сондай-ақ, сот санкциясының мәжбүрлеу салдары барлығын қамтығандығы анық емес. Сот бұл шара баланың Англияда өмір сүруге қалған анасымен қайта қосылуы үшін әкесінің есін жиюына ықпал етеді деген үмітін білдірді.

«JSC BTA Bank v. Ablyazov» (2011) ісі бойынша, Апелляциялық сот сотты құрметтемеуге қатысты, бірақ өзге кумулятивті актілердің қаралуы мүмкін болмаған алдыңғы талқылауды (Re W (2011) ісін қоса

алғанда) атап өткен болатын.

«JSC BTA Bank v. Solodchenko (No 2)(2011) ісінде айыпталушы активтерді қатыру арқылы тоқтату рәсімі шеңберінде орын алған, активтерді жария ету туралы өкімді орындамағаны себебінен 18 айға бас бостандығынан айырылды. Қашқынды бақылау және оны түрмеге қамау мақсатында Henderson J өз адвокатына іс бойынша клиентінің байланыс деректерін ашуы арқылы, өзінің мұндай жағдайдағы ерекше өкілеттілігін көрсеткен болатын. Алайда, Henderson J әрі қарай іске араласпады. Нәтижесінде, клиенттің оған, заң көмегін алу мақсатымен, активтер туралы хабарлаған мәліметтеріне қатысты адвокатты мәжбүрлеу жөніндегі өтінішінен бас тартты.

Сот тыйымдарын орындамау (оның ішінде, толық көлемде орындалмау) сотты құрметтемегені үшін кінәлі тұлғаның жазаға тартылуына әкеп соғады (мысалы, JSC BTA Bank v. Solodchenko (No 2)(2011). Алайда сот «ерекше атап өту» және «шеттету» бұйрықтарына сәйкес, істі қарауды жалғастырудан тарапты» шеттетуге», сондай-ақ міндеттемелерді орындамау туралы шешімдерін шығаруға рұқсат етуге қосымша өкілеттіктері бар. Мысалы, Blue Sky One Ltd v. Mahan Air (2011) ісінде, Апелляциялық сот тараптардың біреуінің сот шешімін орындамауы, қарсы талап-арызды қарастырудан бас тартуға әкеп соққан болатын. Сотты құрметтемеудің тағы бір салдары ретінде, сол юрисдикция шегінде кінәлі тұлғаның ағылшын соты бақылауында болып, оның төлқұжатын(немесе төлқұжаттарын) тәркілеу туралы сот шешімін айта аламыз. Осы тақырыпқа қатысты Заң «Mostyn J in Young v. Young» ісінде қарастырылған болатын. 21.71 және 21.72.

4. СОТТЫ ҚҰРМЕТТЕМЕУШІЛІК ТУРАЛЫ ШЕШІМГЕ АПЕЛЛЯЦИЯЛАР

Апелляциялық шағым жасауға рұқсат — сотқа құрметтемеушілік көрсетілгені туралы тұжырымдары бар шешім негізінде талап етіледі. Бірақ, егер адамды сотты құрметтемегені үшін түрмеге қамау туралы шешім қабылданса, рұқсат алусыз-ақ шағым жасау құқығы орын алады.

JSC BTA Bank v. Ablyazov (2012) ісінде лорд судья Moore-Bick айыпталушының сотты құрметтемеушілігі туралы шешімге шағым жасауға процесстік мүмкіндік берілгенге дейін қамауға алынуы тиіс деген талап қою орынсыз деп мәлімдеді.

Егер бірінші сатыдағы сот бас бостандығынан айыру түріндегі бұлтартпау шарасын тағайындаудан бас тартса, кез келген жағдайда, соттың құрметтемеушілік туралы шешіміне наразы кінәсіз тарап оған шағымдана алады.

Бұл «JSC BTA Bank v. Solodchenko» (No 2) (2011) ісінде орын алды, онда Апелляциялық сот Proudman J-дің шешімінің күшін жойып, бас бостандығынан айыру жазасын тағайындады.

«JSC BTA Bank v. Ablyazov (2011) ісіндегі апелляциялық сот атап өткендей, активтерді қатыру жөніндегі шаралар төңірегіндегі қозғаушы күш – активтер туралы ақпаратты кеңінен ашуды қамтамасыз ету болып табылады. Осы негізде, сотқа құрметтемеушілік көрсету туралы істің қозғалуына арыз берушілердің қызығушылық танытуы мүмкін.

Құқық қолдану жүйесіне қатысты кейбір ойларға келетін болсақ, келесі ескертулерді 2012 жылы Кембридж семинарында оқытушы Роберт Тернер береді:

Өзгерістің баяу қарқыны: Соттар бұрыннан бері мәжбүрлеп орындауды өзінен өзі болатын нәрсе ретінде қабылдауға тиіс деп қабылдады. Lord Woolf мәжбүрлеп орындату азаматтық сот өндірісінің бөлігі болып табылмайтындығын және судьялар олардың шешімдерінің заңды күші бар деп санайтындығын мәлімдеді. Трибуналдар, соттар және атқарушы органдар туралы 2007 жылғы Заңның III және IV бөліктерінде мәжбүрлеп орындатудың жаңа жүйесі енгізілді, алайда оны іске асыру үшін статуттық құжаттар қажет болды. 2010 жылы 2012 жылдың наурызына қарай осындай бірқатар ережелер қабылданатыны, бірақ ол үшін көпшіліктік талқылаулар керетігі туралы ресми түрде жарияланды. Жаңа режим 2013 жылда қосылуына уәде етілді. Қазіргі уақытта тек екі мемлекеттік қызметкер осы жобамен айналысады, сол себепті заңгерлер мен өтініш берушілер ескі жүйені пайдалануды жалғастыруда.

Аудандық соттардың шешімдерін орындау үшін: аудандық сотта құқық қорғау органдарының қызметкерлері болып уорент-офицер немесе сот орындаушылары танылады. Олар жеткілікті ақы алмайды және жеткілікті ресурстармен қамтамасыз етілмеген. Сол себепті мүлікті иелену туралы істі қарауға айлар кетуі мүмкін. Оның астында жалға беру, бағалау және тұрақ бойынша сот орындаушыларының жеке индустриясы бар. Аудандық соттар жүйесі реформалауды қажет етеді, бірақ реформалар алдағы уақытта күтілмейді.

Жоғары сот атқарушы қызметкерлері: 1996 жылы аға магистр Тернер шерифтердің тағайындалуына

жауапты болды, оларға, сот қызметкерлері ретінде, күн сайын Жоғарғы сот шешімдерінің (және Жоғарғы Соттың қарауына берілген аудандық соттардың шешімдерінің) орындалуын қамтамасыз ету тапсырылды. 2004 жылға дейін шерифтер және олардың офицерлері б.з. 1066 жылғы нормандік басып кіруіне дейін англосаксондық Англия бөлінген Ширлер немесе графтіктердегі әкімшілік басқаруға жауап берді. 2004 жылғы 1 сәуірінде Жоғарғы соттың атқарушы қызметкерлері туралы 2004 жылғы ережесіне елеулі өзгерістер енгізілді. 70-ке жуық жоғары сот қызметкерлері, бұрынғы сот орындаушылары (тәжірибеленуші заң консультанттары) мен Шериф офицерлер Жоғары Соттың шешімдерін орындау бойынша міндеттерді өздеріне алды. Шерифке «оның округінде» орналасқан жеке тұлғаларға немесе компанияларға қатысты атқарушылық бұйрықтарды алуға айрықша өкілеттік берген жүйе таратылды және ағылшын және уэльстік соттарының юрисдикциясы 105 округке бөлінді. Жоғары сот атқарушы қызметкерлеріне барлық немесе осы округтердің кез келгеніне атқару нұсқамаларын алуға өтінім беруге рұқсат етілді. Аға магистр жоғары сот атқарушы қызметкерінің үлесі туралы шешім қабылдады. Бұл олардың жұмысты орындау қабілетін бағалауға негізделе отырып, сондай-ақ соттылықтың, төленбеген айыппұлдардың немесе салықтардың бар-жоғын, дәрменсіздік мәселелері, сақтандыру қорғанысы, жалпы қаржылық жағдайы, заңнаманы білу және Жоғарғы сот шешімдерін орындау тәжірибесі, бизнес-жоспарлары, персоналды даярлауды қамтамасыз ету және басқа да көптеген мәселелерді назарға алды. 2004 жылы өзгерістер алғаш рет жүзеге асырылған кезде, Жоғары сот атқарушы қызметкерлерінің жұмысы тәжірибе алған салалармен шектелді. Алайда тәжірибенің жинақталуына қарай олардың көпшілігіне бүкіл ел бойынша қызметтерді ұсынуға рұқсат берілді. Мәселен, профессор аға мастер Тернер былай деді:

«Мен әртүрлі құрылымдарға саяхат жасадым. Олардың көпшілігінде сот жүйесі өз судьялары мен лауазымды адамдары арасында сыбайлас жемқорлықтан босамайтындығын байқадым. Пара беру «әділ сотты» сатып алудың амалы ретінде қарастырылды. Жұртшылық мұндай елдерде сотқа жүгінуді лоторея ретінде қарайды. Сондықтан, сыртқы әсерден, әсіресе Үкімет тарапынан қысымнан тәуелсіз адал судьялар мен сот қызметкерлерінің болуы өте маңызды». Ол: «орындау жүйесінің кез-келген түрі сыбайлас жемқорлықтан толық еркін бола отырып, оның орындалуын қамтамасыз етуге арналған шешім шығаратын судьяларға байланысты және оны орындау міндеті жүктелген сот қызметкерлері күдіктіден тыс болуы тиіс. Сот кредиторы да лауазымды адамдар өз жұмысын қалай атқаратынына әсер етуі мүмкін деп ойлауға тиіс емес. Сот борышкері де сот өкімін орындаудан қалыс қалу үшін оларды сатып ала алатынына сенімді болмауы тиіс».

Ақырында, «үкімді орындау барысында тиісті түрде әрекет ететін Жоғары сот атқарушы қызметкері өзінің жеке мінез-құлқының нәтижесінде ғана емес, өз қызметкерлерінің мінез-құлқының нәтижесінде өзінің міндеті мен өмір сүруге арналған қаражатын жоғалтуға тәуекел етеді. Мұндай жауапкершілік дәрежесі Жоғары сот атқарушы қызметкерін құқық қолдану секторының басқа да өкілдері арасында ерекше етеді».

Сквоттерлар: (Сквоттерлар – бөтен адамдардың (көбінесе бос тұрған, бірақ кейде тіпті адам тұрып жатқан) үй-жайларын басып алып, оларды өздерінің тұрғылықты жеріне, түнеу орнына, әртүрлі шаралар өткізу орнына және т.с.с. айналдыратын адамдар). Сквоттерлар жайлы айтар болсақ, оларды мәжбүрлеп орындау туралы Жоғарғы соттың шешімдері ерекше тиімді болып келеді. Сквоттерлардың ағаштарда үй соқтырып, бензо-араларды пайдаланудың алдын-алу үшін үлкен шегелерді қолдануы біраз қиыншылықтарға әкеп соғуы мүмкін. Алайда, шиені жинайтын арнайы көлік құралдары құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне өз бетінше өскен ағаштарды жоюға мүмкіндік береді. Полиция құқық қорғау органдары қызметкерлерінің бақылауында болады. Дегенмен, орын алған оқиға қоғамдық тәртіпсіздік пәні болған жағдайда, полиция өзінің барлық қызметкерлерінің іс-әрекеттеріне тікелей жауапты болады. Дегенмен, сот шешімдерін жүзеге асыратын Жоғарғы сот қызметкерлері мүлікті иелену туралы құжат ережелерінің тиімді және жедел орындалуын қамтамасыз ету үшін дайындықтан өтеді.

Мүлікті түгендеу: Құқықтық қолданудың негізгі құралдары қандай? Sandbrook сот шешіміне сәйкес кредитордың өз кезегінде жауапкердің активтерін бағалау және анықтау бойынша негізгі стратегиялық жұмыстарын атайды: жылжымайтын және жеке мүлкін; активтердің юрисдикция шегінде не одан тыс орналасуы; борышкердің атынан болу, болмауы. Көліктерге деген меншік құқығы Жүргізушілерді лицензиялау туралы Агенттіктің қолдауымен анықталуы мүмкін. Егер көлік жалға алынған болса, оны сату үшінші тараптың құқығына жатпайды. Осылайша, мүлікті түгендеудің күрделі мәселе екендігі анықталады. Бұрынғыдай, заңға сәйкес айыпталушының ішкі бөлмелерге енуіне байданысты ешбір күш қолдана алмайды, алайда айыпталушының коммерциялық бөлмелерінің қақпасын бұзуға болады.

Сыйақы: Жоғарғы соттың шешімі бойынша пайыздық ставка сегіз пайызды құрайды, бірақ бірінші

Кітап: Азаматтық іс жүргізу. Сот өндірісі, 1-бөлім (2)

Дәріс: Сот шешімдері мен қаулыларын орындау: ақшалай емес сот шешімдерін орындау

Дәріс авторы: Сағынғали Айдарбаев

саты соттың шешімі 5 000 фунт стерлингтен кем мөлшерде болса, пайыздық ставка нөлге тең болады; ал бірінші саты сотының 5 000 фунт стерлинг мөлшерінен асатын шешімдері әдетте Жоғарғы соттың ставкасы бойынша пайыздарды төлеуді көздейді.

Қолданылған және ұсынылатын әдебиеттер

1. Кудрявцева Е.В. Судебное решение в английском гражданском процессе. - М., 2008.
2. Эндрюс Н. Система гражданского процесса Англии: судебное разбирательство, медиация и арбитраж / пер. с англ.; под ред. Р.М. Ходькина; Кембриджский ун-т. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 544 с.
3. Кудрявцева Е.В. Современная реформа английского гражданского процесса: диссертация ... доктора юридических наук. – М., 2008. - 346 с.